

СУЧАСНІ АВТОРИТАРНІ ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ РЕГІОНУ ТРОПІЧНОЇ АФРИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ

В статті поданий аналіз сучасних авторитарних режимів, які утвердилися в регіоні Тропічної Африки в постколоніальний період, коли незалежні держави в результаті тривалої національно-визвольної боротьби мали сподівання на стабілізацію політичного життя й підвищення соціально-економічних стандартів. Актуальність теми дослідження умотивована тим фактом, що досліджувані в межах статті ознаки авторитарності державно-політичного устрою, характерні для означеного регіону, є спільними і притаманні більшості країн Африканського континенту в цілому, що уможливорює розширення аналітичного матеріалу для відповідних узагальнень.

Мета статті полягає в аналізі авторитарних політичних режимів країн Тропічної Африки та виокремленні суспільних умов і обставин, сприятливих для демократичного транзиту.

В результаті опрацювання теми схарактеризовано різновиди конфліктогенності як основної дестабілізуючої причини демократичного транзиту в поставторитарних державах регіону, що привносить додаткові ризики у виборі адекватного шляху політичного розвитку й утримання культурної самобутності.

Розкрито такі гальмівні чинники демократичного транзиту, як персоніфіковані та однопартійні режими, легітимізовані етнодиктатури, система пропаганди, спрямована на утвердження переконання непридатності демократії для Африканського континенту.

До сприятливих умов демократизації, специфічних для регіону, віднесено: домінування персоніфікованих режимів, що тримаються на лідерах, усунення яких прискорює їх демонтаж; економічні кризи, що мотивують владу до отримання міжнародної допомоги, однією з умов її отримання є демократизація політичного режиму; роль «арабської весни» як прецедента політичних змін для континенту та ін.

Ключові слова: Тропічна Африка, авторитарний режим, диктатура, конфліктогенність, демократичний транзит, стабілізація політичного життя.

Постановка проблеми. Узагальнення дослідників про «третю хвилю демократизації» як поступовий занепад демократії найбільше стосується країн «третього світу», в тому числі й регіону Тропічної Африки. Адже тут демократизація набула системного характеру тільки на початку 90-х років ХХ ст. і досі продовжує стикатися зі значною кількістю бар'єрів, залишаючись для більшості країн або не зовсім прийнятною, або взагалі чужою моделлю. Між тим постійне протистояння демократії та авторитаризму зумовлює певну закономірність: неприживання одного породжує витіснення його іншим і провокує контрдинаміку зворотних процесів. Тому розглядати сьогодні демократичний транзит в країнах Тропічної Африки винятково як стабілізацію політичного життя та прогрес демократії вважаємо зарано. Однак доцільним, з нашої точки зору, є аналіз політичних режимів країн Тропічної Африки, які за багатьма критеріями можна вважати авторитарними, та порівняння обставин, що склалися в них для демократичного транзиту.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема сучасних авторитарних режимів країн Тропічної Африки в контексті аналізу передумов і чинників, сприятливих чи несприятливих для демократичного транзиту в регіоні, наразі не відноситься до таких, що характеризуються високим рівнем наукової дослідженості у вітчизняній політології та міжнародних відносинах. Окремі наукові доробки українських вчених (В.Головченко, С.Наумкіна) використані нами в даній статті. Значний інформаційний пласт різних аспектів сучасного розвитку регіону Тропічної Африки почерпнутий з матеріалів міжнародної конференції «Глобальні трансформаційні

процеси в країнах світової периферії (регіон Субсахарської Африки): виклики та можливості для України», проведеної НАН України в червні 2016 р., зокрема:

- становлення незалежних африканських держав та перспективи їх подальшого розвитку (Ю.Косенко);
- Субсахарська Африка в XXI ст. (О.Крамар);
- Намібія: успіхи та проблеми в контексті загального розвитку країни після здобуття незалежності (О.Тимчишин);
- політичний іслам у країнах Субсахарської Африки (Н.Пророченко) та ін.

Зважаючи на сказане, в розробці теми в основному спираємося на напрацювання зарубіжних вчених-африканістів.

Мета статті полягає в аналізі сучасних авторитарних політичних режимів країн Тропічної Африки та виокремленні суспільних умов і чинників, сприятливих або несприятливих для демократичного транзиту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед зазначимо, що в сучасних умовах, коли демократія офіційно декларується надбанням майже всіх країн світу, відмінності між нею та авторитаризмом дещо стираються, адже теперішні авторитарні режими суттєво відрізняються від попередніх та набувають окремих демократичних рис [6]. За таких умов авторитарними називають переважно персоніфіковані режими, домінують ознаки яких у вигляді особистої диктатури є найбільш помітною формою прояву.

За показником персональної тривалості правління регіон Тропічної Африки – світовий рекордсмен. Щорічно в рейтингу найжорстокіших диктаторів світу найбільше, за визначенням західних засобів масової інформації, так званих «африканських динозаврів». В якості прикладу використовуємо список довгожителів африканського політичного олімпу, опублікованого в американському журналі «The Foreign Policy», з якого вибираємо 10 правителів з десяти країн досліджуваного регіону [5]. Для зручності здійснення порівняльного аналізу упорядковуємо список у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

Рейтинг персональної тривалості правління в країнах Тропічної Африки

<i>№ п/п</i>	<i>Прізвище правителя</i>	<i>Країна</i>	<i>Тривалість правління</i>	<i>Місце в рейтингу</i>
1.	Роберт Мугабе	Зімбабве	32 р.	2
2.	Ісайяс Афеворкі	Еритрея	19 р.	6
3.	Мелес Зенауї	Ефіопія	21 р.	9
4.	Ідріс Дебі	Чад	22 р.	13
5.	Теодоро Обіанг Нгема Мбасого	Екваторіальна Гвінея	33 р.	14
6.	Яйя Джамме	Гамбія	18 р.	16
7.	Блез Компаоре	Буркіна-Фасо	25 р.	18
8.	Йовері Мусевені;	Уганда	26 р.	19
9.	Поль Кагаме	Руанда	12 р.	20
10.	Поль Біяя	Камерун	30 р.	23

Цікавим матеріалом для розкриття теми є прогноз американського кореспондента видання «The Economist» в країнах Африки Олівера Огеста. З-поміж країн, яким загрожує імпорту «арабської весни», окрім зазначених у таблиці 1, він виокремлює ще кілька режимів: Мсваті III в Королівстві Свазіленд (26 років при владі), Жозе Едуарда душ Сантуша в Анголі (33 роки) та Жозефа-Дезіре Кабіли в Демократичній Республіці Конго (ДРК) (11 років, але з урахуванням президентства батька Кабіла керують країною 15 років) [7]. До цього переліку сміливо можна додати клан Бонго, що править Габоном вже 45 років, та режим Дані Сассу-Нгессо в Республіці Конго (РК) (28 років, хоча й з перервою) [2].

Детальніше розглянемо два персоніфіковані режими Тропічної Африки – Б.Компаоре (Буркіна-Фасо) та Я.Джамме (Гамбія), – які охоплюють різні форми боротьби за непохитність владних позицій.

Б.Компаоре прийшов до влади в результаті військового перевороту 1987 р., скинувши та вбивши свого соратника, «африканського Че Гевару» Томаса Санкару. Легке придушення виступів після чергових перемог на сфальсифікованих виборах свідчило про примарність демократичних перспектив. Більш реальними вони видалися тільки в квітні 2011 р. та були пов'язані з бунтом військових, які з часів Т.Санкари мають чималий вплив. Однак Б.Компаоре відправив у відставку уряд, начальника генштабу, командувача президентського полку та призначив себе міністром оборони. Послаблення збройних сил, які були єдиними в країні, здатними організувати не те що транзит, а хоча б зміщення режиму, свідчить не на користь демократичного майбутнього Буркіна-Фасо. Між тим набуття збройними силами інституційної ролі може мати зворотний ефект: робить найбільш імовірною формою усунення Б.Компаоре в результаті військового перевороту [8]. Цей факт, на нашу думку, ніяким чином не сприяє демократизації.

Я.Джамме, як і Б.Компаоре, також прийшов до влади шляхом військового перевороту в 1994 р. Згодом, у 1996 р. хунта, переодягнена в цивільні строї, прагнула введення її членів, соратників Я.Джамме, до парламенту та уряду та усунення старших офіцерів. Відбулася трансформація військового режиму в персоніфікований, що суттєво знижує шанси демократичного транзиту.

Здавалося, що жахи правління Аміна та Бокасси в історії регіону Тропічної Африки залишилися в минулому, але більш ніж дивовижні кампанії Я.Джамме, здавалось би на перший погляд, далекі від політики, заставляють згадувати й ці одіозні режими. Наприклад, з 2003 р. в країні триває оголошена Я.Джамме війна з футболом в сезон дощів, а з 2009 р. – полювання на відьом та чаклунів, звинувачених у смерті представниці роду президента. З наказу останнього військові тримали в таємних в'язницях тисячі селян і змушували пити одурманливі речовини, від яких половина з них загинула. До цього переліку додається ініційована президентом війна проти гомосексуалістів, а відтак оголошена ним за підтримки міністерства охорони здоров'я кампанія лікування невиліковних хвороб (СНІДу та астми) за допомогою трав.

Крім того, в 2010 р. президент Я.Джамме виявив бажання стати королем, віддавши наказ племінним вождям підготувати населення до коронації. Між тим ізоляція Ірану, з яким Я.Джамме розірвав відносини, та згорання новою лівійською владою підтримки мусульманських рухів у всьому світі знімають на деякий час проблему повстання ісламістів, придушувати яке у 1980-х роках Гамбія без допомоги Сенегалу не змогла. Тому проголошення монархії виглядає цілком імовірним, а це згодом унеможливить перехід до електоральності взагалі і, закономірно, відтермінує демократичний транзит [7].

Невтішними, на думку вчених, залишаються демократичні перспективи Анголи. Спробуємо навести з цього приводу кілька, як нам видається, переконливих аргументів.

По-перше, після втрати радянської допомоги режим Д.Сантуша переорієнтовується на США, яким вигідне збереження його влади, яка призупинила розгортання громадянської війни та забезпечує відносну стабільність у доволі потужному – другому після Нігерії – нафтовому партнері Америки в Тропічній Африці.

По-друге, населення країни, хоча й животіє менш ніж на 1 долар в день, залишається пасивним через страх відновлення громадянської війни. Тим більше, що марксистська партія Народний рух за визволення Анголи (МПЛА) вживає чимало заходів, аби вона не повторилася, висуваючи пріоритетне завдання з перерозподілу економічних благ від розвинутої нафтовидобувної півночі до відсталого півдня, де досі сильні позиції має Національний союз за повну незалежність Анголи (УНІТА). Там порівняно швидкими темпами налагоджується нафтопереробна промисловість для забезпечення зайнятості колишніх бійців.

По-третє, вимушені внутрішні міграції в період війни посприяли стиранню відмінностей між трьома регіонами:

- північчю, де домінували баконго, що орієнтувалися на зв'язки з ДРК й РК та підтримували Національний фронт визволення Анголи (ФНЛА);
- центром, де більшість представляє амбунду і овімбунду як опору МПЛА;
- вище згадуваним нами півднем.

Не менш гострою залишається ситуація ексклава Кабінда, де зосереджено 80% нафтового потенціалу країни, а ті ж баконго вимагають самовизначення [2].

Для глибшого розуміння досліджуваної теми важливо розкрити вплив на перебіг політичних процесів країн Тропічної Африки ще одного різновиду диктатури – етнічного. В цьому контексті звернемося до твердження вчених про те, що в багатонаціональній поліетнічній державі (такими є більшість держав досліджуваного регіону) «сила національних інтересів має зворотний ефект:

утворює надзвичайно складну систему співвідношення і взаємовпливу ціннісних орієнтацій різних етнічних і соціальних груп. Незважаючи на те, що зв'язки між економікою, політикою і цінностями мають не причинно-наслідковий характер, а радше кореляційний, на тлі економічної слабкості й масового зубожіння населення ці взаємовідносини слугують постійним живильним середовищем для різного роду конфліктів» [3, с.89]. Поліетнічний склад не те що країн Тропічної Африки, а навіть невеликих поселень, особливо на території пограниччя, де відсутні кордони між державами, є дуже сприятливим середовищем для етнічного диктаторства. Подібна ситуація є також типовою для Африканського континенту в цілому.

Наведемо приклади проявів етнічної диктатури в окремих країнах. В Габоні вона характеризується протистоянням «правлячого» та «опозиційного» народів батеке і фанг, в Республіці Екваторіальна Гвінея (РЕГ) – фанг і бубі, в Республіці Конго (РК) – батеке і баконго. Звідси типові для Тропічної Африки дискусії про походження державних лідерів, які зазвичай мають серйозні політичні наслідки. До прикладу, президента Габону Ель-Хадж Омара (до прийняття ісламу він був Альбер-Бернар Бонго) опозиція звинувачувала у конголезькій приналежності, Т.Нгему – в габонській, Ж.Кабілу – в угандійсько-танзанійській, М.Зенауї – в еритрейській, а Каунду – в малавійській. Для останнього етнічна малавійська приналежність стала причиною позбавлення замбійського громадянства в 1991 р.

Деяка інша ситуація в Габоні, де фанг – найчисельніша група, проте, на відміну від РЕГ, без абсолютної більшості та представництва у владі. При владі вони були в далекі 60-і роки за Леона Мба. Коли його місце зайняв віце-Президент Бонго, це знаменувало початок правління меншості батеке, пов'язаної з РК. Підтвердженням стало створення так званого «сімейного блоку»: Едіт Люсі Сассу-Нгессо, донька лівого Президента РК, стала другою дружиною Бонго [2].

У 1982 р. Президентом Камеруну став П.Бійя, що походить зі спорідненого з фанг етносу булу, який локально проживає на півдні, в тому числі в столиці Яунде. Крім того, П.Бійя – представник християнського півдня, що протистоїть мусульманській півночі та франкофонній еліті сходу, яка нехтує правами англомовної меншини заходу. В РК більшість представляє баконго, що проживають на півдні й сповідують в основному католицизм, а також зосереджені на півночі батеке, з-поміж яких поширені афрохристиянські месіанські рухи, які воювали ще з колоніальних часів.

Зі сказаного напрошується лаконічний висновок: приклад РК наочно підтверджує те, що в країнах з наявністю факту етнорегіоналізму в політичному житті демократизація набуває некерованого характеру. Раніше заборонені партії та церкви почали створюватися настільки швидко, що за легалізацію між ними розпочалася громадянська війна, у якій за підтримки Анголи Дані Сассу-Нгессо повернувся до влади [2].

Отже, на тлі вищезгаданих етнототалитарних оцінювати оптимістично найближчі перспективи демократизації політичних режимів у більшості країн Тропічної Африки доволі складно. Це означає, що авторитарно-централізаторська роль держави, яка на протигагу демократії, пригнічує етнорегіональну свідомість і провокує громадянське протистояння, є об'єктивно зумовленою.

Прояви «авторитаризму по-африканськи» спостерігаємо і в доволі нестандартних ситуаціях, здавалось би, не пов'язаних з політичною диктатурою, наприклад, у діяльності «нафтових еміратів» Гвінейської затоки. Розкриємо кілька аспектів для пояснення взаємозв'язку з досліджуваною нами темою.

По-перше, після скорочення цін на нафту на початку 1990-х тут спалахнула економічна криза, що спровокувало рух за демократизацію. У результаті встановилася фасадна багатопартійність з фактичним збереженням диктату однієї партії, яка встигла підкупом та корупцією залучити вихідців з різних племен та представляє собою єдине міжетнічне об'єднання на протигагу іншим організаціям, створеним на етноплеменній основі.

По-друге, від демократичного транзиту авторитарні режими Тропічної Африки на сьогодні застраховані позиціями економічно сильних держав, зокрема Франції, США та КНР, яким не вигідна дестабілізація влади та усунення лідерів, оскільки вони утримують відносну стабільність у регіоні та виступають регіональною силою, з якою можна домовлятися. Важливо зазначити, що офіційно французькі війська в Лібревілі перебувають для захисту восьмитисячної французької діаспори. Проте насправді йдеться про приховану підтримку Бонго та безпеку французьких корпорацій. Досвід РЕГ показує, що фактично єдиним способом транзиту в регіоні, на думку дослідників, є зміна влади в межах самої правлячої еліти.

По-третє, витрачання політичною верхівкою нафтодоларів на особисті потреби. Загальновідомим є факт, що в розпал правління Бонго Габон прославився як найбільший у світі

імпортер французького шампанського. Диктатор був рекордсменом за кількістю придбаної у Франції нерухомості, зокрема, до його власності в Парижі та на Лазурному Березі належали 33 одиниці, в тому числі особняк на Єлисейських Полях, вартістю 18 млн. дол.

По-четверте, для африканських країн стає типовою тенденція перетворення авторитарних режимів на «президентські монархії». Наприклад, потужна державна пропаганда «бонгократури», яка представляла сина Бонго, Алі бен Бонго лідером реформаторів, та використання адмінресурсу, наперед визначили результати виборів 2009 р. Схожий сценарій розробив президент О.Нгема, який під час хвороби почав підготовку до вступу на посаду свого сина Теодоріна [2].

Загроза повернення до часів кризи 1960 – 1965 рр. сприяє одноосібній диктатурі в Демократичній Республіці Конго (ДРК). Ж.Кабіла пішов на часткову лібералізацію, включивши всі етнічні формування до армії, призначивши віце-президентами двох ворожих генералів та провівши федеральну реформу, яка збільшила повноваження регіональних еліт. Але в ДРК за короткий часовий проміжок традиції електоральної демократії не встигли закорінитися, оскільки тоталітаризм С.Мобуту був одним з небагатьох в регіоні, що навіть наприкінці правління не дав згоду на проведення формальних виборів, а перші демократичні перегони в історії країни Ж.Кабіла дозволив провести аж 2006 р. Події після них аж ніяк не спонукають владу застосовувати цей інститут в майбутньому [9]. Переможений кандидат, віце-Президент генерал Жан-П'єр Бемба, спробував організувати переворот. Факт перевороту та зіткнення після виборів 2011р. між прихильниками перебраного Ж.Кабіли та невдоволеного Етьєна Чісекеді підтвердили вигідну для А.Бонго позицію, що прямі демократичні вибори для країн Тропічної Африки є затратним потрясінням, «розкішною, якої вони собі дозволити не можуть» [2].

Варто зазначити, що демократичність виборів в таких політичних режимах простежити практично нереально. Роль диктатора настільки потужна, що навіть після його скинення зрівнятися з ним не може ніхто. Цей факт підтверджує приклад «африканського феномена» перебрання повалених диктаторів (Кереку, Вієйра та ін.) Він виступає єдиною надетнічною силою на тлі висуваних дрібних племен. Тому неможливо реально з'ясувати, чи керманіч здобув перемогу шляхом фальсифікації, чи з огляду на потужний вплив [1].

Ще більше вражає диктатура на етно-клановому ґрунті. Наприклад, нечисленне населення Чаду перебуває в постійному протистоянні через етно-релігійну диференціацію. Протистояння чорних християн південної савани (зокрема етнічна більшість сара), яким Франція передала владу, та кочових ортодоксальних мусульман сахарської півночі – це тільки одна лінія конфлікту. Північний табір, який переміг у громадянській війні 1965 – 1979 рр., роздирило протиборство між пролівійськими та просуданськими силами, між різними сектами та етносами, у зв'язку з чим всі перевороти проти мусульманської влади виявилися справою рук їхніх одновірців. А перший Президент Чаду Франсуа Томбалбай намагався зробити державною релігією йондо – культ свого клану, у зв'язку з чим репресував як мусульман, так і християн. Аналогічно діяв і І.Дебі, який прийшов до влади 1990 р. шляхом перевороту проти північних земляків. На сьогодні доводиться справлятися не лише з південцями, а й з одновірцями, які у 2005 р. за підтримки Судану спробували взяти Нджамену [4].

Однакові політичні проблеми також у країн, які здобули незалежність у постбіполярну епоху. За політичним зразком Намібії Еритреєю, до прикладу, тривалий час керує група ветеранів війни за незалежність, які відхиляють міжнародні вимоги демократизації під приводом економічної неготовності країни. Цікаво, що для них характерне військове бачення історії країни, згідно з яким управління здійснюється в умовах війни (відносини з Ефіопією, військова присутність в Сомалі, санкції Заходу), тому про жодну форму демократії не йдеться. Аналогічна ситуація в Південному Судані, щоправда, загибель Д.Гаранга стала довготривалим бар'єром для встановлення персоніфікованого режиму [4].

В Тропічній Африці найтриваліші в часі два персоніфіковані режими – Свaziленду й Зiмбабве. Останнім абсолютним монархом Африки вважають короля Свaziленду Мсвати III. Хоча він відновив відмінений батьком парламент, однак згодом, через хаос багатопартійності, розпустив його, у зв'язку з чим в королівстві досі немає партій. Нгвен'яма («лев») сам призначає прем'єра та більшість депутатів, хоча 1993 р. запровадив частково прямі вибори. На відміну від Лесото, армія Свaziленду не протидіє владі монарха, що засвідчує фактичну відсутність опозиційної сили [10].

В Зiмбабве, на відміну від Еритреї чи Намібії, за незалежність боролася не одна сила, а тому країна має давні опозиційні традиції. Спочатку представнику етнічної більшості Шона Мугабе протистояв лідер ЗАПУ Джошуа Нкомо, що уособлював інтереси зулуських племен (ндебеле,

матабелів та ін.) південного заходу. Але після операції «Гукурахунді» та геноциду 50 тис. жителів Матабелеленду диктатор помилував опозиціонера Д.Нкомо за умов злиття ЗАПУ з правлячим ЗАНУ. В такий спосіб Зімбабве перетворилася в однопартійну державу. Наразі Зімбабве – чи не єдина авторитарна країна ТПА, в якій діє сильна опозиція в особі МДК М.Цвангіраї. У 2008 р. в умовах 231-мільйонної інфляції Ш.Мугабе за посередництва ПАР змушений був підписати угоду з М.Цвангіраї про розподіл влади, згідно з якою за МДС фіксується більшість (з перевагою на одного депутата) порівняно з ЗАНУ та введена посада прем'єра (скасована 1987 р., коли диктатор залишив прем'єрське крісло та був обраний Президентом), яка закріплюється за лідером опозиції. І хоча Ш.Мугабе у 2008 р. провів закон, який надає йому право самостійно визначати наступника, в такій якості суспільством розглядається саме постать М.Цвангіраї, якого силові структури останнім часом нападами намагаються змусити покинути пост. Загалом в Зімбабве немає додаткових, окрім економічних, перешкод для демократизації, за винятком лідера, смерть якого в таких випадках призводить до демонтажу всього режиму. До того ж опозиція на чолі держави буде охоче підтримана Заходом, який після «чорного переділу» 2001 р. запровадив проти Хараре санкції [4].

Таким чином, політична боротьба в Тропічній Африці проходить не поокремо за етнічним, релігійним, регіональним, клановим чи сімейним принципом, а синхронізується за всіма одночасно. Достатньо навіть незначної кількості фактів, які дозволяє викласти обсяг статті, щоб констатувати: поки політична конкуренція позначена прагненнями всіх ворогуючих сил перенести дрібні форми племінної організації на вищі форми політичної організації та перетворити власні етнічні, мовні та культурні особливості на загальнонаціональний стандарт, доти про демократичність влади мова не може йти взагалі. Адже прихід до влади будь-якої соціальної групи неминуче означатиме приреченість на маргіналізацію іншої.

Висновки. В авторитарних державах Тропічної Африки існує ряд гальмівних чинників на шляху до утвердження демократії: «нафтові емірати» Гвінейської затоки (Габон, РЕГ, РК, частково Камерун), що захищені позицією країн-інвесторів; персоніфіковані та однопартійні режими, які подекуди настільки потужні, що можуть собі дозволити трансформацію в «президентську монархію» (Гамбія, Габон, РЕГ); легітимізовані етнодиктатури на основі штучно створеного міжобщинного державного апарату і партій, в яких влада виступає єдиною надетнічною силою в суспільстві, зміцнюючи позиції корупцією і підкупом; система пропаганди та ідеології, мета якої – формування загального переконання в непридатності демократії для Африканського континенту.

Незважаючи на вказані гальмівні чинники, вважаємо, що в країнах Тропічної Африки склалися такі сприятливі умови для демократизації: домінування персоніфікованих авторитарних режимів, що тримаються на лідерах, усунення яких значно прискорює їх демонтаж; економічна криза, що зумовлює бажання влади отримати міжнародну допомогу, а однією з умов її надання є демократизація політичного режиму; роль «арабської весни» як прецедента до політичних змін для країн регіону і континенту в цілому; наявність або військових (Буркіна-Фасо), або етнічних угруповань (практично у всіх країнах), або сильної опозиції, яка переслідується (Зімбабве), що значно підвищує імовірність такої моделі демократичного транзиту, як зміщення: у першому випадку – у формі військового перевороту, в другому – етнічного бунту, в третьому – заповнення політичного вакууму опозицією після смерті диктатора-довгожителя.

Бібліографічний список:

1. Головченко В. І., Кравчук О. А. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія. Навчальний посібник. Київ: ЗАТ «Нічлава», 2006. С. 216 – 232.
2. Добронравин Н.А., Ильянин В.В., Маслов А.А. Зигзаги непредсказуемого развития: Нигерия, Ангола, «Нефтяные Эмираты» Гвинейского залива. *Регионы и страны*. URL: docplayer.ru/26775265-html (дата звернення 03.01.2020 р.)
3. Мала енциклопедія етнодержавознавства. НАН України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Київ: Довіра: Генеза, 1996. 942 с.
4. Мир цвета хаки. Вооруженные силы в системе государственной власти. Под ред. А. Горбунова. Москва: Центр анализа стратегий и технологий, 2011. С.34 – 56. 286 с.
5. Названы худшие диктаторы мира. URL: <http://www.liveinternet.ru/users/2503040/post135531057/> (дата звернення: 21.10.2019 р.)
6. Наумкіна С. «Третя хвиля» демократизації: підсумки і перспективи. Український центр політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=24&c=303> (дата звернення: 12.01.2020 р.)

7. Огест Г. «Весна» Чорної Африки? *Український тиждень*. Світ у 2012. Київ: ТОВ «СКІМП», 2011. С. 66 – 67.
8. Engels, Bettina. (2018). A stolen revolution: popular class mobilisation in Burkina Faso. *Labor History*, 2018, 60, 110 – 125.
9. Reyntjens, Filip. Briefing: The Democratic Republic of Congo, from Kabila to Kabila. *African Affairs*, 2001, 100.
10. Prinsloo, Jeanne. News constructs of customary identity versus democratic practice: the case of Lindiwe Dlamini and Mswati III of Swaziland. *Communicatio*, 2007, 33. 77 – 95.

References:

1. Holovchenko, V. I. & Kravchuk, O.A. Krayinoznavstvo: Aziya, Afryka, Latyns'ka Ameryka, Avstraliya i Okeaniya [Country Studies: Asia, Africa, Latin America, Australia and Oceania]. Kyiv: ZAT «Nichlava», 2006.
2. Dobronravyn, N.A., Ylyanyn, V.V., and A.A. Maslov. Zyhzhahy nepredskazuemoho razvytyya: Nyheryya, Anhola, «Neftnyane Emyraty» Hvyneyskoho zalyva [*Zigzags of unpredictable development: Nigeria, Angola, «Oil Emirates» of the Gulf of Guinea*]. *Regions and countries*. URL: docplayer.ru/26775265-html (accessed 03.01.2020).
3. Mala entsyklopediya etnoderzhavoznavstva [*Small Encyclopedia of Ethnic Studies*]. NAN Ukrainy. Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho, Kiev: Trust: Heneza. 1996.
4. Myr tsveta khaky. Vooruzhennye syly v systeme hosudarstvennoy vlasty [*Khaki world. Armed forces in the system of state power*]. Horbunov, A., ed. Moscow: Center for Analysis of Strategies and Technologies, 2011.
5. Nazvany khudshye dyktatory myra [Named the worst dictators of the world]. URL: <http://www.liveinternet.ru/users/2503040/post135531057/> (accessed 21.10.2019).
6. Naumkina, S. «Tretya khvylya» demokratyzatsiyi: pidsumky i perspektyvy [«Third wave» of democratization: outcomes and prospects]. URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=24&c=303> (accessed 12.01.2020).
7. Ohest, O. «Vesna» Chornoyi Afryky? [«Spring» of Black Africa?]. *Ukrainian Week. World in 2012*. Kyiv: TOV «СКІМП», 2011. 66 – 67.
8. Engels, Bettina. A stolen revolution: popular class mobilisation in Burkina Faso. *Labor History*, 2018, 60, 110 – 125.
9. Reyntjens, Filip. Briefing: The Democratic Republic of Congo, from Kabila to Kabila. *African Affairs*, 2001, 100.
10. Prinsloo, Jeanne. News constructs of customary identity versus democratic practice: the case of Lindiwe Dlamini and Mswati III of Swaziland. *Communicatio*, 2007, 33. 77 – 95.

Kukhta V.V. Modern authoritarian political regimes of the Tropical Africa regions and their democratic prospects

The article analyzes modern authoritarian regimes that have established themselves in the region of Tropical Africa in the post-colonial period, when independent states, as a result of prolonged national liberation struggles, hoped to stabilize political life and raise socio-economic standards. The relevance of the topic of the study is motivated by the fact that the signs of authoritarian state-political system, characteristic of the region, investigated within the article, are common and inherent in most countries of the African continent as a whole, which allows the expansion of analytical material for relevant generalizations.

The purpose of the article is to analyze the authoritarian political regimes of the countries of Tropical Africa and to identify social conditions and circumstances conducive to democratic transit.

As a result of elaboration of the theme, the types of conflict characterization as the main destabilizing cause of democratic transit in the post-authoritarian states of the region are characterized, which brings additional risks in the choice of an adequate path of political development and maintenance of cultural identity.

Discriminatory factors of democratic transit, such as personified and one-party regimes, legitimized ethno-dictatorships, and a propaganda system aimed at asserting that democracy is unfit for the African continent, are revealed.

Favorable conditions for region-specific democratization include: the dominance of personalized regimes that hold on to leaders whose elimination accelerates their dismantling; economic crises that motivate the government to receive international assistance, one of the conditions for receiving it is the democratization of the political regime; the role of the "Arab Spring" as a precedent for political change for the continent and others.

Key words: *Tropical Africa, authoritarian regime, dictatorship, conflict, democratic transit, stabilization of political life.*